

משא מצרים על כל העמים

פרק י"ט – כ'

א. עיינו בפרקים י"ט - כ' בעזרת רש"י, נבואות ישעיה למצרים. ננסה להתבונן בפרקים הללו גם מתוך הקשר שיש לישראל עם מצרים בתולדותיו.

ב. ישעיה מנבא את חורבן מצרים – על איזו תקופה מדבר ישעיה הנביא? השוו זאת עם נבואות יחזקאל על מצרים פרקים כ"ט-ל ביחזקאל מה ההבדל בין נבואת יחזקאל שם לנבואת ישעיה אצלנו?

ג. במה שונה נבואת ישעיה למצרים מנבואתו על מואב ועל דמשק, שלמדנו לעיל בפרקים י"ז – י"ח.

מה ההסבר לשוני הזה? במה שונה מצרים לעניין זה משאר הממלכות?

ד. תשומת לב מיוחדת מקבלים חכמי מצרים – הנביא לועג לחוסר יכולתם לתת מענה למצרים בעת צרה. "איך תאמרו אל פרעה בן חכמים אני... " "אוילים שרי צוען... " "איים איפה חכמך" מה מיוחד בחכמת מצרים שעליה מתרעם הנביא?

ה. חמש פעמים מופיע הביטוי "ביום ההוא" בפרק י"ט – האם אלו נבואות שונות? מדוע חילק אותם הכתוב בדרך זו?

ו. האם נבואת פורענות זו למצרים היא אכן פורענות לה, או אולי זו נבואת נחמה לתיקון מצרים? נסו לענות לשאלה זו מתוך דברי הנביא כאן.

ויתר דברי יאשיהו וכל אשר
 עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה:
 בימיו עלה פרעה נכה מלך מצרים על מלך אשור על נהר
 פרת ולך המלך יאשיהו לקראתו ומיתתו במגדו כראתו
 אתו: וירכבו עבדיו מת ממגדו ויבאהו ירושלם ויקברוהו
 בקברתו ויקח עם הארץ את יהואחז בן יאשיהו ומשחו
 אתו ומליכו אתו תחת אביו:

ל' ס' ס' ס' ס'

(יה) ביום ההוא יהיה חמש ערים וגו'. שנינו בסדר טולם
 אחר מפלתו של סנחריב עמד חזקיהו ופטר את האוכלוסין
 שהביא עמו ממזרים ומכוש בקולרין לפני ירושלים וקבלו
 עליהם מלכות שמים וחזרו למקומן שנא' ביום ההוא יהיו חמש
 ערים וגו' הלכו וכנו מונח לה' בדרך מצרים ומקריבו עליהו
 קרבן לשמים לקיים מה שנא' ביום ההוא יהיה מונח לה' בדרך
 מצרים ויש מרבותינו שדרשוהו ממשכת מנחות על מונח בית
 חונוי בנו של שמעון הצדיק שכתב לו למצרים ושם שם
 מונח: מדברות שפת כנען. יצטרף שפך בנען:

ס'

3 בשמונה עשרה שנה

למלכות יאשיהו נעשה הפסח הזה: אחרי כל זמנו
 אשר הכין יאשיהו את הבית עלה נכו מלך מצרים
 להלחם בכרכמיש על פרת ויצא לקראתו יאשיהו: וישלח
 אליו מלאכים ויאמר מה לי ולך מלך יהודה לא
 עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני
 חדל לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך: ולא הסב
 יאשיהו פניו ממנו כי להלחם בו התחפש ולא שמע אל
 דברי נכו מפי אלהים ויבא להלחם בבקעת מגדו: ויד
 הידים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כ
 החליתי מאד: ויעביריהו עבדיו מן המרכבה וירכיבוהו על
 רכב המשנה אשר לו ויוליכוהו ירושלם ומת ויקבר
 בקברות אבתיו וכל יהודה וירושלם מתאבלים על
 יאשיהו: ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו
 כל השרים והשדות בקינותיהם על יאשיהו עד היום
 ויתנום לחק על ישראל והנם כתובים על הקינות
 ויתר דברי יאשיהו וחסדיו פתוב בתורת יהוה: ודברי
 הראשנים והאחרנים הנם כתובים על ספר מלכי ישראל
 ויהודה:

ל' ס' ס' ס' ס'

וסכסכתי מצרים במצרים. כתיב (איכה א' י"ח) "צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי",
 אמרו לפסוק זה? יאשיהו אמרו, הדא הוא דכתיב (דברי הימים ב' ל"ה כ"א)
 זכרי כל זאת אשר הכין יאשיהו את הבית עלה נכו [פרעה נכו] להלחם בכרכמיש
 פרת בקרקסיון דעל פרת [יד הנהר ז], וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך
 לך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני [למהרני
 זדוני ללכת בבהלה על אשורן מפי הקב"ה אני עולה וכו'], ולא הסב יאשיהו פניו ולא
 מע אל דברי נכו מפי אלהים זה ירמיהו, שאמר לישעיהו, כך מקובלני מישעיה
 כי וסכסכתי מצרים במצרים ולא שמע לו, אלא אמר לו (יאשיהו לירמיה), משה
 בה דרכך לא כך אמר (ויקרא כ"ו ו) "וחרב לא תעבור בארצכם" (ח) חרבו של אותו
 שע עוברת בארצי ובתחומי, והוא לא היה יודע שכל דורו עובדי עבודה זרה היו
 ר', (ונלחם עם פרעה נכו ונהרג יאשיהו, וכשעת פטירתו היה אומר) "צדיק הוא ה' כי פיהו
 ריתי" פיהו ופום סרסורו [היינו ירמיה שאמר כך מקובלני כנ"ל ט].
 (איכה רבתי א' ס"א, וראה תענית כ"ב ב')

דחניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להן
 שנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להן כל יום הכפורים נודמן
 לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעמף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי שנה זו נודמן לי
 זקן אחד לבוש שחורים ונתעמף שחורים ונכנס עמי ולא יצא עמי לאחר הרגל
 חלה שבעת ימים ומת ונמנעו אחיו הכהנים מלכרך בשם בשעת פטירתו אמר
 להם חנוני בני ישמש תחתי נתקנא בו שמעי אחיו שהיה גדול ממנו שתי
 שנים ומחצה אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה הלבישו באונקלי וחגרו
 בצילצול העמידו אצל המזבח אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה
 וקיים לאהובתו אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי
 שליכי ואחגור בצילצול שליכי בקשו אחיו הכהנים להרגו רץ מפניהם
 ורצו אחריו הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו לשום
 עבודת כוכבים וכששמעו חכמים כדבר אמרו מה זה שלא ירד לה כך
 היורד לה על אחת כמה וכמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה לא כך
 היה מעשה אלא לא קיבל עליו חנוני שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי
 שנים ומחצה ואף על פי כן נתקנא בו חנוני בשמעי אחיו אמר לו בא
 ואלמדך סדר עבודה והלבישו באונקלי וחגרו בצילצול והעמידו אצל המזבח
 אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו אותו היום
 (6) שישתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי
 בקשו אחיו הכהנים להרגו סח להם כל המאורע בקשו להרוג את חנוני
 רץ מפניהם ורצו אחריו רץ לבית המלך ורצו אחריו כל הרואה אותו אומר זה הוא זה הוא הלך לאלכסנדריא
 של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו לשום שמים שנאמר (והיה) ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך
 ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה' וכששמעו חכמים כדבר אמרו ומה זה שברח ממנה כך המבקש
 לירד לה על אחת כמה וכמה:

ל' ס' ס' ס' ס'

2
ולעד"ן שהנבואה הזאת עתידה כפשוטה וכנוכח לעיל ממהרי"א ז"ל אמנם ממה שמצאתי לחז"ל בפסוק וסכרתי את מצרים ביד אדונים קשה אלו המכות על ידי משה ע"ה ומלך עז ימשול שם זה משה אין עז אלא תורה שנא' ה' עוז לעמו יתן. מתוך זה אומר שהנבואה הזאת כוללת עבר ועתיד שרוב דבריה באו בלשון עבר אלא שהוא"ו מהפך אותם לעתיד ואמר הנה ה' רוכב על עב קל משל להודיע שלהיות מצרים מלאה גלולים ואלילים לא יתעכב השי"ת מדי עברו בתוך הטומאה הרצוצה ההיא בוקעת ועולה אלא הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים כדי שלא להתעכב קל מהרה יעבור והעב הזה הוא עב הענן הנזכר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וכת"י בענן יקריה.

ב' י'

הכוונה הכוללת בנבואה הזאת לדעתי היא להודיע וליעד על חרבן מצרים שיהיה לעתיד לבוא בזמן הגאולה, לפי שאז יעלו הנוצרים בני אדם על אדמת הקדש לכבושה, ומפני שהיא עתה ממלכות מצרים, לכן ילכו הגוים ראשונה להחריב את מצרים ויעשו בה מכה רבה, וגם נהרי מצרים תהיה בו יד ה' ויחרב ויבש והדגה אשר ביאור תמות, כי יעשה אז הקדוש ברוך הוא במצרים, דוגמת הנסים שעשה ביציאת עמו משם, ושאחרי חרבנה מפני שהקדוש ברוך הוא יחריב וישמיד בני אדם המחריבים אותה להיותם צובאים על ירושלים, לכן תכנע מצרים לעבוד את השם הנכבד, גם כי תקבל מצרים האמונה האלהית כיתר העמים בימים ההם ולכן תחוג מצרים את חג הסכות, ויהיה להם גם כן אהבה רבה עם בני אשור, לפי שהאשורים יבואו אז לנקום נקמתם מן המצריים וכמו שיתבאר בכתובים.

ולפי שנקמת האומות תהיה התהלתה בחרבן מצרים, לכן אמר שהאל יתברך ירכב על עב קל ובא מצרים והוא רמו ומשל למהירות החרבן ההוא, ושפתאום תבוא גזרתו אל היכלי מצרים ולפי שהגאולה העתידה תתדמה לגאולת מצרים בהרבה מן הדברים, וכמו שאמר (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, ולכן ספר כאן הנביא המכות שיהיו במצרים לעתיד לבא, דוגמת מה שנעשו שם ביציאת מצרים, וזהו אומרו ונעו אלילי מצרים מפניו, רוצה לומר שכמו שביציאת מצרים עשה הקדוש ברוך הוא באלהיהם שפטים, ככה לעתיד לבוא בחרבנה וענין משפט האלוהות הוא שיתבטלו השפעותיהם מעל מצרים, כי על כן אמר הנביא כאן, ונעו אלילי מצרים מפניו רוצה לומר שיוסרו ויתבטלו מהשפיע על מצרים מפני השגחת השם יתברך וגזרתו, וכמו שבזמן משה פחדו המצריים ממכות השם, כן בזמן ההוא לכב מצרים ימם בקרבו רוצה לומר שיפחדו ויראו מפני אדון כל הארץ, והכתוב הזה מסורס ולכב מצרים אשר בקרבו ימס.

ב' י'